

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Dag beste kunstvriend,

“Vlaggen zijn toch ouderwets, voorbijgestreefd, louter romantiek, jeugdbeweging...” denkt u? Let dan maar eens op de wapperende vaandels met het logo van firma’s, bedrijven en verenigingen langs straten en pleinen. Vlaggen en wimpels zijn ook vandaag nog een belangrijk communicatiemiddel. Naast P.R.-vlaggen die gedrukt worden met de modernste technieken, worden ook kunstvlaggen gemaakt die een belangrijke toevoeging zijn aan de elektronische media. Tientallen beeldende kunstenaars exposeerden hun vlaggen op de tentoonstelling “Public Private Paintings” in Mu.ZEE in Oostende. Een van de publieksactiviteiten in deze tentoonstelling was zelfs een veiling van de kunstvlaggen... Er is dus een markt voor.

Zo ook eind 19e–begin 20e eeuw. En één van de toonaangevende ontwerpers was toen Joe English die werkte voor het kunstborduuratelier van Henry English in Brugge. Met deze Nieuwsbrief over “de Vlag van Bergen” sluiten wij niet alleen aan bij een tentoonstelling en publicatie van het Kadoc in Leuven. Maar ook bij de context van Nederlandstalige en Franstalige politieke partijen die in hun stellingen geblokkeerd zitten. Hopelijk zal “de vlag” voor een nieuwe regering “de lading dekken” van een vernieuwende staatshervorming.

Piet De Baere, Co English,
voorzitter secretaris

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Joe English, Kunstschilder vzw
Rodestraat 53, 8000 Brugge

www.joe-english-kunstschilder.be

*Nieuwsbrieven 4 en 6 zijn ook beschikbaar in het Engels!
Stuur ze door naar familie en vrienden...*

Joe English en de Vlag van Bergen (1914)

Piet De Baere

1. Een brief van Joe uit 1914 herontdekt

Enkele weken vóór het uitbreken van WO I schreef Joe naar zijn vriend Pater Reginald, kapucijn, alias Leo Nyssen. Deze brief werd herontdekt in Ons Volk Ontwaakt (OVO) n.a.v. ons opzoekingswerk naar de humoristische tekeningen van Joe ⁽¹⁾.

In deze brief drukte Joe zijn bezorgdheid uit over de oorlogsdreiging en over het lot van zijn echtgenote Liza en zijn huis. Hij vreesde dat hij zou opgeroepen worden als soldaat!

In deze dreigende oorlogssfeer werd in 1914 het Vlaggenfeest georganiseerd in Bergen. Omwille van het belang van deze brief publiceren wij hier de tekst zoals die verscheen in OVO. Joe schreef aan Leo:

Wordt vervolgd op pag 2

In dit nummer

Inleiding.....	pag. 1
Joe English en de Vlag van Bergen (1914).....	pag. 1
Bibliografie en aantekeningen	pag. 6
Humoristische tekening 3	pag. 7
Vrienden van Joe English	pag. 8

In deze nieuwsbrief vindt u onze vaste rubrieken Wist je? en Schatten op zolder niet terug. Zie volgende nieuwsbrief!

“... We hopen 't beste voor U, we wenschen 't van harte en voor alle gebeurtenissen zijn we blij uwe afbeelding te bezitten. Dank en tot weerziens... Ik kan nog binnengeropen worden. Komt dat bevel dan loopt Liza (red. Mevr. English-Goedemé) naar Antwerpen en laat hier 't gansche gedoe, onzen heerlijken “eigendom” vervallen en platschieten door 't Engelsch eskader dat in de Noordzee kruist; 't is klaar dat die het 't eerst tegen de Ieren zullen hebben. Vaarwel dan de schoone droom die eenige hectaren bij ons landgoed te voegen... eindloos onze ramp. Vóór we hooploos het hoofd nederleggen, willen we nog wel wachten op het besluit der ministers van den Czaar en het handelen van Keizer Wilhelm.”

Pater Fidelis, de auteur van het artikel waarin deze brief werd gepubliceerd, voegde eraan toe: *“Eenige dagen later was het ernst en de oorlog scheidde de twee vrienden voor altijd hier beneden. Beiden zijn sinds, tijdens den oorlog, de eeuwigheid in gegaan”...*

2. Pater Reginald, kapucijn, en Joe English

Wat heeft deze brief te maken met de vlag van Bergen? Wij kunnen eruit opmaken dat Leo Nyssen en Joe goede vrienden waren. De pater was o.a. de auteur van een artikel in OVO over de Vlamingen die in Bergen leefden en werkten vóór WO I⁽²⁾. Hierdoor begrijpen we de sociale context en de betekenis van “de Vlag van Bergen”. Tot nu toe was het ook niet duidelijk hoe het kwam dat het Huis English uit Brugge in 1914 een vlag mocht maken voor Vlamingen in Bergen (Mons, Henegouwen). Het borduuratelier English was gelegen op de hoek van de Vrijdagmarkt en de Boeveriestraat ⁽³⁾. Het nieuwgebouwde klooster van de paters Kapucijnen was vlakbij gelegen in hetzelfde huizenblok in de Boeveriestraat. In dit

gebouwencomplex was in 1885 het “Serafijns college” opgericht. Het was een opleidingsinstituut voor jonge mannen die pater wilden worden. Leo Nyssen kreeg er zijn humanioravorming van 1894 tot 1901. In deze schoolperiode leerden de twee leeftijdgenoten (allebei geboren in 1882) elkaar kennen en groeide hun vriendschap.⁽⁴⁾

Joe wilde kunstschilder worden en Leo missionaris. Joe studeerde te Antwerpen vanaf 1901 en kwam in 1907 terug naar Brugge wonen. Leo mocht omwille van zijn zwakke gezondheid niet naar de buitenlandse missies.

“Hij oefende het heilig Ministerie uit” tussen 1907 en 1912 in Brugge en Antwerpen. Tot hij in 1912 eindelijk toch “zendeling” werd... in een dichtbijgelegen missiegebied: bij de Vlamingen in Bergen. Hij werd er medebestuurder en de ziel van “het Werk der Vlamingen”. Toen deze bloeiende vereniging een nieuwe vlag nodig had lag het voor de hand dat de opdracht gegeven werd aan Joe en het Huis English.”

3. De Vlamingen in het Walenland: “de Walenmannen” ⁽⁵⁾

Rond 1914 woonden en werkten meer dan 20.000 Vlamingen in het Centrum en de Borinage. Volgens Pater Stracke *“leefden die Vlamingen ginder (in het Walenland) uit hun steunend midden gerukt, als bannelingen”* (in: Arm Vlaanderen, p.34). Niet akkoord schreef pater Reginald verontwaardigd:

“... in enkele Waalsche gewesten blijkt dat wellicht de zuivere, de pijnlijke waarheid... Doch overgelukkig zijn wij de algemeenheid van dien woord te mogen logenstraffen... te Bergen... ijveren de Paters Kapucijnen reeds zes jaren (red.:sedert 1908) met ongemenen bijval, om de Vlamingen te verenigen. Onderlinge Bijstand, Toneelkring, Davidsfonds, Boekerij, Dagbladen, niets ontbreekt”. En elke zaterdag of heiligendag was er een afzonderlijke mis voor de Vlamingen en Godsdienstonderricht in de Moedertaal. “Op zondag 28 juni (1914) werd de kroon op het werk gezet: de Vlamingen huldigden hunnen nieuwen herder (Pater Paulus) en tevens hunne nieuwe vlag“.

“De vorige vlag werd door “Waalsche haantjes” gescheurd toen Vlamingen riepen “Leve de Koning” bij het bezoek van Koning Albrecht te Bergen verleden jaar (1913). Dank zij de gazet van Antwerpen werd op 28 juni (1914) het nieuwe vaandel der Vlamingen ingezegend”

Wat een speling van het lot! Op diezelfde dag werd te Sarajevo de aanslag gepleegd die de aanleiding was tot de start van WO I. In België duurde het nog enkele weken voor men aan werkelijk oorlogsgevaar dacht.

4. De Vlag der Vlamingen van Bergen: Symboliek

“Wederom een meesterstukje van den Brugschen kunstschilder Joe English, schreef pater Reginald. Prachtig werd er in uitgewerkt de leus van de Vlamingen te Bergen: “Ons Vlaanderen Immer Trouw!” Gezeten op een muur, gescheiden van zijn land, ziet een Vlaming der heldentijden dromerig uit naar zijn Vlaanderen: de duinen, de blauwvoeten en de zee, en houdt aan zijn hart het wapenschild van zijn volk, bereid het te verdedigen met een reuzenzwaard”.

De typische stijlelementen van deze Joe English-vlag zijn volgens de banistiek

Centraal:

- Een Vlaming der heldentijden (een Kerel)
- met zwaard in de rechterhand steunend op
- een schild waarop een stijgende leeuw met een kruis, vastgehouden met de linkerhand,
- gezeten op een lage muur waarop klimop groeit.

Bovenzijde: leuze: "Ons Vlaanderen Immer Trouw"

Vluchttop: drie opvliegende zeemeeuwen (blauwvoeten!) boven zee, de Vlaamse kust.

Vluchtzijde: licht heuvelend landschap, de streek van Mons

Vluchthoek: (ondertekend) Joe English

Onderzijde: tekst: "Werk Der Vlamingen Bergen"

Broekhoek: wapen van de stad Bergen

Broekzijde: in de verte een kerktoeren, in licht heuvelend landschap. (Wallonië)

Broektop: twee duinen bij het strand aan zee (Vlaanderen)

De kleuren van deze vlag zijn ons niet bekend.

Afmetingen van de vlag (waarschijnlijk) +/- 2m x 2m.

De grootte van de tekening op de gedachteniskaart: 9 x 9cm.

Vele van deze negen stijlelementen komen terug in de tientallen vlaggen van vóór en na WO I. Deze werden ontworpen door Joe en uitgevoerd door het huis English. ⁽⁶⁾

5. Bestaat de vlag van Bergen nog ?

De sociaal-culturele context van het ontstaan van de vlag en de symboliek zijn duidelijk. In één jaar tijd werd de vlag van Bergen gerealiseerd mede dankzij de vriendschap tussen Leo en Joe. Het ontwikkelingsproces van opdracht tot gebruik van een vlag zoals het werd beschreven door Santy en Osaer ⁽⁷⁾, kan voor de vlag van Bergen slechts gedeeltelijk gereconstrueerd worden.

De opdracht was duidelijk: de vlag moest er komen! De wording van de vlag, het ontwerp in

een potloodtekening en daarna geschilderd in waterverf of met kleurpotloden, is ons niet bekend. De uitvoering door het borduuratelier ook niet. Wel bekend is dat het huis English de vlag opnam in de reclamefolder na WO I ⁽⁸⁾. Naast het doek van de vlag zelf werden nog verschillende objecten geleverd. Een koffertje om de vlag in op te bergen en "*Bamboestokken, in twee delen, voor gildenvlaggen met koperen sluitbus en koperen piek. Ook lederen draagriemen.*"

HOPELIJK KOMEN DE KUNSTVLAGE EN ÉÉN OF MEERDERE
VAN DEZE ELEMENTEN TERUG IN HET DAGLICHT!

6. "Geschaard rond Vlag en Vaandel"

De inwijding van een vlag was een feestdag voor de organisatie. Van deze gelegenheid zijn er twee documenten in ons bezit die een idee geven van de feestelijkheden. Een groepsfoto van alle genodigden nav. de feestzitting en een gedenkeniskaart. Op de foto (zie pag. 8) in een feestzaal met podium zijn rond de vlag

geschaard: Pater Paulus, de nieuwe pastoor der Vlamingen, Mgr. Prins De Croy, deken van Bergen en erevoorzitter van het werk der Vlamingen, de leden van de Onderlinge Bijstand en van het Davidsfonds in Bergen, pater Reginald (Leo) de drijvende kracht achter het project. En ergens bescheiden in het midden tussen tientallen paters, heren en dames, al of niet leden van de Derde Orde, met kinderen in feestkledij...

7. Vlaamse migranten in Wallonië

Momenteel werkt het Kadoc in Leuven aan de voorbereiding van drie tentoonstellingen en een boek over “Vlaamse migranten in Wallonië, 1850-2000”. Zoals in Luik en La Louvière woonden de Vlaamse uitwijkingen in Bergen dikwijls in dezelfde omgeving waardoor er Vlaamse gemeenschappen ontstonden. Daar kreeg ook een Vlaams verenigingsleven vorm.

In onze bijdrage belichten wij een bloeimoment uit dit verenigingsleven vanuit de vriendschap tussen twee personen, pater Reginald in Bergen en kunstschilder Joe English in Brugge. Twee Vlaamse figuren die vóór WO I de politieke spelletjes tussen Vlaanderen en Wallonië overstegen in sociaal engagement en kunst.

Van 15 april tot 12 juni 2011 vindt de cultuurhistorische tentoonstelling “Vlaamse migranten in Wallonië, 1850-2000” plaats in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster in Gent⁽¹⁾

Contact: Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster,
Vrouwebroersstraat (Patershol) 6, 9000 Gent

09 269 29 10, caermersklooster@oost-vlaanderen.be

Bibliografie en aantekeningen

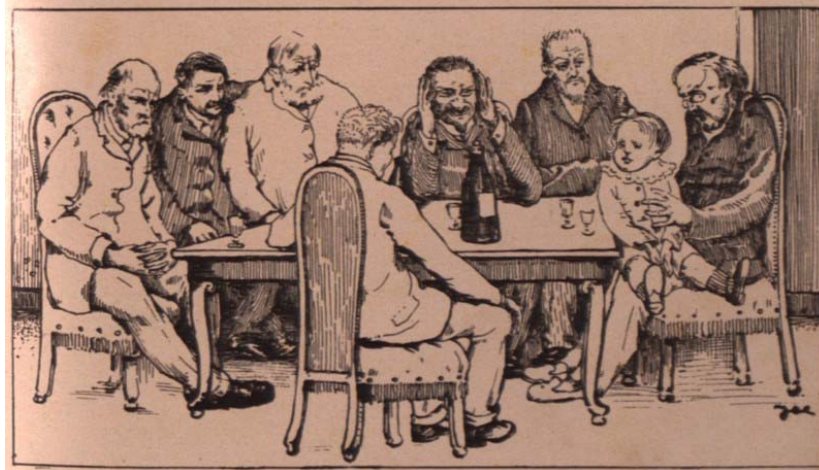
Met dank aan Silveer Vanoverschelde, Paul De Baere en Luc Filiaert voor de logistieke steun.

- 1 Fidelis, Ons Volk Ontwaakt, 6de jg., nr. 24, 12 juni 1920, p.298, in een artikel over E.P.Reginald van Antwerpen (o.m. cap.), geboren op 7 sept. 1882 te Antwerpen, overleden op 2 april 1917 te Leuven, in het klooster van de Paters Kapucijnen in de Vlamingenstraat waar nu het Kadoc gevestigd is! Bij het artikel zien we twee foto's van Pater Reginald. De preciese datum van Joe's brief en het adres van de bestemming werd niet vermeld. Vermoedelijk eind juni 1914.
In die tijd waren de betrekkingen tussen het bezette Ierland en Engeland bijzonder gespannen. De Englishen waren daarvan op de hoogte. Een historische roman die deze episode van de Iers-Engelse oorlog in het perspectief van WO I beschrijft is “La Chaussée des Géants” van Pierre Benoit, Albin Michel, 1922.
- 2 P. Reginald, o.c., De Vlamingen te Bergen, in Henegouwen. In Ons Volk Ontwaakt, 4de jg. nr 29, 18.07.1914, p.344. met drie foto's.
- 3 Tentoonstellingscatalogus over Joe's Kunst, Lannoo, Tielt, 2008. Op blz.14, werd een foto afgedrukt van het woonhuis van de familie English, op de hoek van de Vrijdagmarkt en de Boeveriestraat. Het huis werd afgebroken. Daar bevindt zich nu het “NH hotel- De Boeverie”. Het klooster van de Kapucijnen staat er nog.
- 4 De familie English was goed thuis in het klooster van de paters! Zo getuigde Michiel English, een jongere broer van Joe in het voorwoord van: Cassianus Lievens (cap.), Franciscaans Brugge: Vroeger en Nu. Walley, 1952, p.1.
- 5 De Vlaamse Seizoenarbeiders werden “Franshmans” en “Walenmannen” genoemd. Musschoot, Dirk, Van Franshmans en Walenmannen, Lannoo, Tielt, 2008, 256 pp.
Volgens de klederdracht van de aanwezigen op de foto, lijken het ons geen seizoenarbeiders maar eerder burgers uit de middenklasse
- 6 De Vlaggen van de colleges in Veurne en Roeselare bijvoorbeeld, werden in 2007 door het Brugse borduuratelier Arte-Grossé op een kunstvolle wijze gerestaureerd. De stijlkenmerken van deze “English-vlaggen” zijn ook hier duidelijk aanwezig. Zie: tentoonstellingscatalogus Joe's Kunst, Lannoo, Tielt, 2008, Vlaggen en Vlagontwerpen p.74-77.
- 7 Santy, Filip en Osaer, Antoon, De Banistiek van de Christelijke arbeidersbeweging in Vlaanderen. Prov. O. Vlaanderen, Kadoc-Leuven, 2 delen, 152 en 190 blz., 1984, illustraties. Op de voorkaft van het boek staat de prachtige vlag van het “Christen werkersverbond Oostende” afgebeeld, ontworpen door Joe en uitgevoerd

door het borduuratelier English. Verder worden in deze studie nog 7 vlaggen van het huis English afgebeeld en besproken. De vele studentenvlaggen en vlaggen van christelijke verenigingen worden hierin niet vermeld.

- 8 Met dank aan Guido en Magda De Baets, Adegem en Brugge, voor hun schenking.
Brochure: Huis English, Atelier voor kunstborduurwerk, Vrijdagmarkt 1, Brugge, (zonder datum, na WO I).16 blz., met de afbeelding van 8 vlaggen. Op p.2-3 de vlag van Bergen.
- 9 Gedenkeniskaart, 25 x 12 cm, dubbelgevouwen, 4 pp., steenrode kleurendruk, Pernet- Derème, Bergen, 1914. Een hebbing... Deze afbeelding van de vlag van Bergen getekend door Joe, werd overgenomen in de vele publicaties die na WO I over J.E. verschenen.
- 10 De "Van Rijswijckmars" was een bekend Vlaams lied oorspronkelijk op tekst van Julius De Geyter uit de cantate voor kinderstemmen "Theodoor Van Rijswijck", *kinderhulde aan een dichter*, 1884, op muziek van Peter Benoit.
- 11 Voor de realisatie van het boek en de tentoonstelling is Kadoc nog steeds op zoek naar info t.a.v. Roeland Hermans 016/32 35 00 of via e-mail roeland.hermans@kadoc.kuleuven.be

Humoristische tekening 3 uit *Ons volk ontwaakt* (1ste jaargang, p91)

Vlaamsche vrienden waren op bezoek bij een ouden schoolmakker.

Onder de vele anekdoten hunner jeugd werd ook de strijd verteld die zij gevoerd hadden tijdens hun schoolgaan. Terwijl ze nog hartelijk lachten en er deugd van hadden was de deur der kamer opengegaan en verscheen er een blonde Germaan van vier jaren oud. Het kind liep recht naar zijn vader en allen riepen: "Ah! Ah!.." De trotse vader zette zijn kleinen op zijn knieën, schudde hem en riep geestdriftig: "Ziehier, nog één, die zich opofferen zal voor de Vlaamsche zaak, eh Louitje!.." "OUI, PAPA!..."

Toelichting: Zeven mannen zitten in een wat stijve houding met een lekker glaasje rond de tafel. De deftig geklede gastheer met pantoffels aan (de pantoffelheld!) heeft een kind op schoot dat Frans spreekt. Tot verbijstering van de gasten! Spijts de strijd die zij vroeger voerden om het onderwijs te vervlaamsen. Hun oude schoolmakker is ontrouw aan de idealen waarvoor zij gestreden hebben. Joe (en de redactie van OVO) geven kritiek op de Vlamingen die zich als burgers verfransen. De grappige tekst die bij de tekening staat is noodzakelijk om de situatie te begrijpen.

Vrienden van Joe English

*“Aan Joe English, zeer dankbaar voor de schoone Vlag,
in naam der Vlamingen van Bergen. P. Reginald, o.c., Bergen 28 Juni 1914”*

(Joe English staat in het midden achter de mevrouw met de grote hoed.)

Overleden Vrienden:

Mevrouw Van Looveren-Peeters Agnes, Loenhout

Heer Paul Verbeke, Brugge

Wij bieden de families ons oprecht medeleven aan.

Ook steunend “Vriend” worden?

Dat kan door eenmalig €50,00 te storten op rekening nr. 121-0405563-84 van de VZW Joe English.
Dan ontvangt u de catalogus, de Nieuwsbrieven en wordt u uitgenodigd op onze volgende bijeenkomsten.

Ons handige en goed-ogende boek over “Joe’s kunst” gedrukt bij Lannoo, Tielt, 2008, 98 blz. met
kleurillustraties, is te verkrijgen door overschrijving van €20,00 (portkosten inbegrepen) op rekening nr.
121-0405563-84 van VZW Joe English, met vermelding “cat. xx ex.” We bezorgen het via de post.

In nieuwsbrief 004 worden de acht kunstkaarten, die u via de website kunt bestellen, inhoudelijk toegelicht.
Er is ook een Engelstalige versie beschikbaar op de website van deze nieuwsbrief, zodat de kunstkaarten
ook bruikbaar zijn voor een internationaal publiek.

Joe English